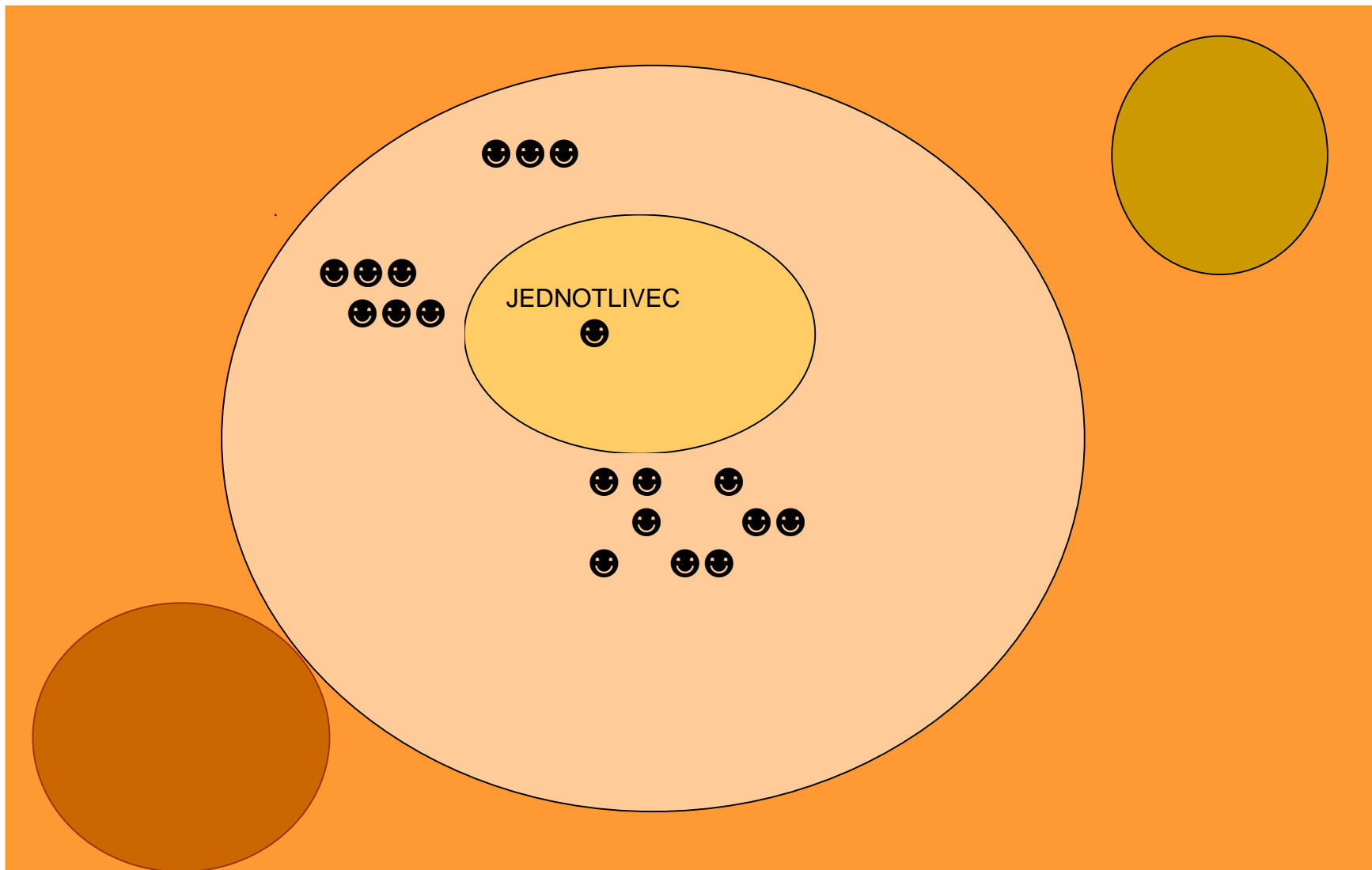

Sociálne skupiny

Sociálne skupiny

Sociálne skupiny

Sociálna skupina

■ akékoľvek ľudské zoskupenie v reálnom priestore, teda určitý počet osôb spojených vzájomným pôsobením (- interakciou), uskutočňujúcim sa podľa istých vzorov a pravidiel, pričom tieto osoby pociťujú svoju prináležitosť ku skupine a aj ostatní ich pokladajú za jej členov.

Sociálne skupiny

Definícia teda obsahuje tri dôležité znaky

Sociálna interakcia

■ **vzájomné pôsobenie členov, ktoré sa uskutočňuje podľa určitých pravidiel**; každá sociálna skupina má vlastné pravidlá interakcie, ktoré závisia od charakteru skupiny, od jej činností, od skupinových hodnôt, noriem, cieľov

Pocit prináležitosti, príslušnosti ku skupine

■ **členstvo v skupine, ktoré členom dáva pocit, že patria do skupiny a stotožňujú sa s ňou** – s jej hodnotami, normami. Tým vlastne oddeľuje jej členov od tých, ktorí do skupiny nepatria, čiže oddelenie „našich“ od „cudzích“ a toto rozdelenie chápu členovia skupiny aj všetci ostatní členovia spoločnosti;

Skupinová identita (totožnosť)

■ **je príslušnosť ku skupine, ktorú uznávajú aj tí, ktorí do skupiny nepatria**; identita jednotlivcov sa často odvodzuje práve od ich skupinovej identity

Sociálne skupiny

Ďalšími dôležitými znakmi sú :

skupinové (spoločné) ciele, spoločné činnosti,
vnútorná štruktúra, skupinové hodnoty, normy,
vzory správania

...Ak v nejakom sociálnom útvare spomínané znaky nenachádzame, tak ho nemôžeme pokladať za sociálnu skupinu

Sociálne skupiny

■ Typy sociálnych skupín (podľa)

veľkosti: **MALÉ** , **STREDNÉ** a **VEĽKÉ**

povahy väzby medzi členmi: **PRIMÁRNE** a **SEKUNDÁRNE**

spôsobu, akým sú explicitne vytvárané pozície členov, práva a povinnosti: **FORMÁLNE** a **NEFORMÁLNE**

spôsobu, akým je jedinec spätý so skupinou: (rozlíšiť členstvo fyzické a psychické)
ČLENSKÉ a **REFERENČNÉ**

stupňa stálosti: **KRATKODOBÉ** a **STÁLE**

miery exkluzivity: **OTVORENÉ** a **UZAVETÉ**

spôsobu nadobúdania členstva: **NARODENÍM** a **VSTUPOM**

možnosti ukončenia členstva: **ZRUŠITELNÉ** a **NEZRUŠITELNÉ**

Sociálne skupiny

■ Typy sociálnych skupín

malé skupiny :

Charakterizuje ich **nejaký počet osôb, ktoré sú vo vzájomnej, pravidelnej a bezprostrednej interakcii, pričom členovia reagujú na každého jednotlivého člena ako na samostatnú individualitu (max. 20.)**. V malých skupinách prevláda **fyzická blízkosť, intimita** po rozsiahlejšie časové obdobie. V takýchto skupinách **máme možnosť realizovať svoje očakávania a a môžeme vecí vo vnútri korigovať, vyvíjať stále tlak na to čo členovia skupiny „my“ robia**

Môžu byť formálne i neformálne. (Nemali by byť stotožňované s primárnymi skupinami.) Sú to napr. : kolektív, rodina, gang, pracovná skupina.

veľké skupiny :

Sú to skupiny, kt. sa skladajú z takého počtu členov, že **členovia už nemôžu byť v priamej interakcii**. Sú **rozptýlení na väčšom priestore**, prevládajú tu **neosobné vzťahy**. Veľká skupina **uprednostňuje pred tým, čo nás rozdeľuje, to, čo nás spojuje** (alebo to čo si myslíme, že nás spojuje, príp. čo by sme chceli aby nás spojovalo) – nestávajú sa vlastnou sk. samy od seba, tými ich najprv musíme urobiť – napr. vytrvalým **hlásaním jednoty**. Integračný proces je teda komplikovanejší (než v malých skupinách).

Príkladom veľkej skupiny je napr. politická strana, feministické združenie, vláda národného štátu, atď..

Sociálne skupiny

■ Typy sociálnych skupín

primárne (prvotné) skupiny:

Je pre nich **charakteristická intimita**, bezprostredný **kontakt tvárou v tvár**, a ten je možný len v skupinách **s malým počtom osôb**. **Emocionálne vzťahy v nich sú základom súdržnosti** (skupinovej kohézie), sú **relatívne stále**. Jediniec sa **angažuje celou svojou osobnosťou**, (nie iba výkonom určitej role).

Príklad - prototyp je **rodina**. Ďalšími príkladmi sú susedské skupiny, skupiny rovesníkov, tesne spojené dedinské komunity.

sekundárne (druhotné) skupiny:

Tvorí **protiklad ku primárnej skupine**. V sekundárnych skupinách **prevládajú sekundárne, neosobné, sprostredkované, funkčné, inštrumentálne, interpersonálne vzťahy za účelom dosahovania určitých cieľov**. Doba trvania je **obmedzená trvaním funkcie, ktorú plnia**. Jedinlivec plní iba **predpísané role**. Väčšinou majú sekundárne skupiny **väčší počet členov**.

Sú to napr. asociácie, organizácie, pracovné skupiny, záujmové združenia, politické strany, cirkevné denominácie.

Sociálne skupiny

■ Typy sociálnych skupín

Neformálne skupiny:

Neformálna skupina je súbor **relatívne malého počtu osôb**, ktorý vznikol na základe neformálnych, osobných vzťahov, t.j. na vzájomnom osobnom výbere členov. **Vzniká spontánne, zmysel a dôvod jej existencie je daný „zvnútra“**. Medzi členmi existujú **bezprostredné kontakty** a nie sú presne vymedzené soc. role. Tieto skupiny poskytujú svojim členom **vysokú mieru emocionálneho uspokojenia**. Neformálne skupiny môžu vznikať aj vo vnútri formálnych soc. skupín.

Formálne skupiny :

Formálna skupina je typom **soc. skupiny, ktorej vznik a zmysel** (teda ciele, normy,) **je daný „zvonku“ a je dopredu určený** (normami, predpismi). Členovia sú spojení formálnymi vzťahmi, ich **interakcia je regulovaná predpísanými normami**, taktiež sú **ich sociálne pozície hierarchizované**. Tieto skupiny rozvinuli formálne inštitúcie, **formálny systém kontroly** a formálne organizácie“.

Sú to napr. – pracovné skupiny.

Sociálna skupina sa však môže postupne pretvárať z formálnej na neformálnu (napr. - školská trieda), a aj opačne.

Sociálne skupiny

Typy sociálnych skupín

členská skupina:

Je to taká skupina, v ktorej je jednotlivec (fyzicky reálnym) členom, do ktorej patrí a v rôznej miere sa s ňou identifikuje. Je faktická, interakčná, reálna.

referenčná (vzt'azná):

Je skupinou, na ktorú sa jednotlivec orientuje (bez ohľadu na to, či do nej patrí alebo nie) a ktorá mu slúži ako štandard hodnotenia vlastného správania. Môže byť :

pozitívna jednotlivec sa s ňou stotožňuje, súhlasí s jej normami a hodnotami, obdivuje ju, napodobňuje vzorce správania sa jej členov, túži byť jej príslušníkom

negatívna jednotlivec s ňou nesúhlasí, vyhýba sa jej, odsudzuje ju, odmieta jej hodnoty a normy

imaginárna jednotlivec nie je jej členom, chce ním byť, avšak možnosť stať sa jej členom je nepravdepodobná

Skupina a jej vplyv na jedinca

- Formujúci

- Deformujúci

- **Sociálna interakcia** je vzájomné ovplyvňovanie jednotlivých členov, kde sa vytvárajú kontakty medzi jednotlivcami v skupine – v každej sociálnej skupine sa vytvárajú určité sociálne vzťahy. Každá sociálna interakcia má svoje pravidlá, ktoré závisia od charakteru skupiny a činnosti, ktoré skupina vykonáva.

■ **Sociálne vzťahy** sa vytvárajú v rámci sociálnej interakcie vytvárajú sa už v najmenej skupine – dyáde. Postavenie jednotlivca v sociálnych vzťahoch môže byť:

1.) rovnocenné (symetrické) - sú rovnako silné osobnosti, rovnako si jeden druhého vážia a nepodriaďujú sa

2.) nerovnocenné (komplementárne) - jeden jedinec vystupuje ako dominantný člen - silný jedinec, vodca skupiny- preberá na seba úlohu riadenia a zodpovednosti za skupinu.

Druhý člen je submisívny - závislý, podriadený.

■ Dominantný vodca môže byť:

- **formálny** - ten, ktorého si skupina určí, zvolí, ale jedinci ho nemusia rešpektovať
- **neformálny** - nie je do funkcie oficiálne zvolený, ale ostatní ho rešpektujú

■ Submisívni členovia môžu byť:

- **pomocníci = aktívni** - aktívne pomáhajú vodcovi
- **súputníci**- sú závislí od pomocníkov a vodcu, urobia len to, čo im povie, viac nič
- **pasívni, periférni, okrajoví**- stoja na konci skupiny, nezapadajú do skupiny, nechávajú sa ňou ťahať

■ Postavenie jednotlivca v skupine môže byť:

1.) podľa obľúbenosti – atraktivity:

- populárny
- obľúbený
- akceptovaný (uprednostňovaný)
- trpený

2.) z hľadiska akceptovania:

- kladne sa presadzujúci
- odmietaní jedinci
- osamelí až izolovaní jedinci
- prehliadaní jedinci

Sociálny status je určitá sociálna pozícia, ktorú človek v spoločnosti zastáva, ide o trvalejšiu pozíciu, ktorá je spojená s určitými právami a povinnosťami. Je daný určitými znakmi - status lekára - biely plášť, učiteľa- triedna kniha, ... Môže byť:

- 1.) vrodený - človek ho nemôže ovplyvniť (som černochoch, muž, ...)
- 2.) získaný (nadobudnutý) - človek ho nadobúda sám zručnosťami, vedomosťami (kariéra, ambície)
- 3.) nanútený - spoločnosť ho jedincovi vnúti (väzeň, nezamestnaný)

Sociálna rola je určitý vzor správania jedinca, aký sa očakáva od jeho postavenia (jeho sociálneho statusu).

Úlohy sú určené očakávaniami ľudí (napríklad predstava, že rodičia by sa mali starať o svoje deti, že zamestnanec by mal svedomite vykonávať prácu, ktorá mu je zverená) a udomácnili sa vo verejnom povedomí.

Ale každý človek, v závislosti od konkrétnych okolností, nahromadených životných skúseností a ďalších faktorov, hrá sociálnu rolu svojím spôsobom.

Výkon role je realizácia činnosti, úlohy, skutočné správanie aktéra, ktoré býva jedinečné (závisí od osobných kvalít jednotlivca, od stupňa jeho asimilácie sociálnych noriem, od jeho viery, postojov, hodnotových orientácií.)

Konflikt rolí – vnútorné konflikty človeka ktoré vznikajú

- Keď si požiadavky rovnakej roly odporujú (napr. z roly rodičov vyplýva nielen láskavé zaobchádzanie s deťmi, ale aj náročnosť a prísnosť voči nim).
- v situáciách keď sú v rozpore požiadavky viacerých sociálnych rolí, ktoré osoby zastávajú (napr. otec rodiny, manžel, šéf firmy, priateľ,...)
- keď sú požiadavky sociálnej roly v rozpore so záujmami a životnými ašpiráciami jednotlivca (napr. odborná činnosť neumožňuje človeku odhaliť a preukázať svoje schopnosti).

Sociálny vplyv

- Je vzájomné pôsobenie, ktorým pôsobí jeden človek na iného alebo na viacero ľudí, alebo aj skupina na jedinca alebo na inú skupinu
- na základe sociálneho vplyvu môžu vznikáť nasledovné javy:

Konformita – Je to tendencia prispôsobovať svoje názory a správanie názorom a správaniu ostatných členov skupiny.

■ Konformný človek je teda taký, ktorý usudzuje, koná a myslí v zhode s usudzovaním, náhľadmi a konaním skupiny.

■ Konformita môže byť a) účelová – pri ktorej jedinec navonok so skupinou súhlasí, ale vo vnútri nie.

b) pravá – keď jedinec súhlasí nielen navonok ale aj vo vnútri, teda je o tom presvedčený.

S konformitou úzko súvisí

■ **Uniformita** – predstavuje u ľudí existenciu rovnakých postojov a rovnakého konania, (v určitom období prevládajúci trend módy zaviedol uniformitu obliekania napr. minisukne, uniformita vynútená komunizmom a pod.)

■ **Konvenčnosť** – znamená používanie zavedených, hotových spôsobov riešenia problémov alebo konania, ktoré sa stali zvykom. (napr. v Číne je konvenciou ísť na pohreb v bielej farbe...)

Nekonformita - opačná konformita – jedinec zásadne nesúhlasí a oponuje názorom skupiny (jeho konanie je predvídateľné).

Nonkonformita - jav, keď jedinec v sociálnej skupine porušuje sociálne normy, ale neprekročí hranicu tolerancie

■ **Nezávislosť** – človek si vytvára svoju vlastnú mienku, pričom si ponecháva voľnosť v tom, či sa pridá k skupine, alebo nie, podľa toho, ako to sám považuje za vhodné. Nezávislý človek ani prehnane nepodlieha tlaku skupiny, rovnako ako nepodlieha silám odpudzujúcim ho od skupiny napr. byť za každú cenu odlišný, originálny.

Sociálna výmena

■ dochádza k vzájomným interakciám, v rámci ktorých sa uskutočňujú procesy soc. výmeny.

Táto sa uskutočňuje 3 zákl. spôsobmi:

- verbálnymi prejavmi
- neverbálnymi prejavmi
- činmi

-
- Zároveň ide o formy komunikácie.
 - Komunikácia nie je vždy jednoznačná: môže dochádzať k nedorozumeniam, k indekvátnej interpretácii.
 - Fungujúca komunikácia predstavuje zisk, nefunkčná stratu. Ide o situácie, kde dochádza k skresleniu, narušeniu komunikačných kanálov..

Narušenie komunikácie spôsobujú niektoré postoje komunikujúcich

■ **predsudok** – nepriaznivý, stereotypný, silne emocionálne sýtený a ťažko zameniteľný postoj k inému človeku

a) rasové

b) národnostné

■ **haló efekt** – vzniká vtedy, keď o istej udalosti nemáme dostatok detailných informácií. Ide len o neúplné a všeobecné informácie, ktoré vedú k nesprávnej interpretácii.

■ **rivalita** (prehnaná žiarlivosť)

■ **kooperácia** – opak rivality. Je dôležitá pri riešení sociálnych konfliktov.

-
- Konflikty je možné vždy riešiť. Treba k tomu vždy istú rekonštrukciu, obnovu, či premenu hierarchie hodnôt. Konflikt môže vyriešiť aj spresnenie informácií. K riešeniu konfliktov môže viesť aj prerozdelenie kompetencií.
 - Riešenie konfliktu závisí aj od toho akého charakteru konflikt je. Najlepším riešením konfliktu je dohoda najhoršie je nútené riešenie zo strany authority.
 - Nešťastným riešením konfliktu je aj jeho ignorovanie či popieranie.